

Szent-Györgyi és a színésznők

JEGYZET EGY RÉGI ÚJSÁGCIKKHEZ

Nyílik a viola...

BULLA ELMA SZEGEDEN

A Hét vezér utcai óvodában, a jó Margit nénitől sok verset, mesét tanulhattam. Gyakran megdicsért a szép versmondásért, s tréfálkozva megjegyezte: „Belőled még híres színész is lehet!” Ettől kezdve a kívánságaim közt első helyen az állt: színházba vigyenek!

Jó sokáig kellett várnom, amíg az első színházi előadást láthattam. Nagyon vágyódtam a szereplésre, s bár írni sem tudtam, saját színházat csináltam a házunk udvarán.

A rókusi elemi iskola első osztályát 1938 szeptemberében kezdtem. Az évközi és a tanévvégi értesítő csupa dicséretes és kitűnő jegyeit apám büszkén írta alá, és végre színházjegyet kaptam. Igaz, csak pótgjegyet a kakasülőre, s innen főleg a színészek feje búbját láttam, de ott voltam a csodák színhelyén. Otthon megunhatatlanul énekeltem: „*Hulló falevél suttogva beszél...*”, s játszottam a primadonna szerepét.

Talán harmadik-negyedik osztályos, tíz-tizenegy éves lehettem, amikor az iskolánkban gyerekszereplőt kerestek a színház új előadásához. Nagy boldogságomra, én is ott lehettem a darab gyerekszereplői között. A színmű *Szent Margit legenda-járól* szólt. Csak annyi volt a teendőnk, hogy amikor a Nyulak szigetén élő királylány — Bulla Elma játszott — a fák között megjelenik, mi, gyerekek, körültáncoljuk, és egy kedves kis dalt énekelünk:

*Nyílik a viola, meghajlik az ága,
ringatózik, hajladozik szelíd kis virága.*

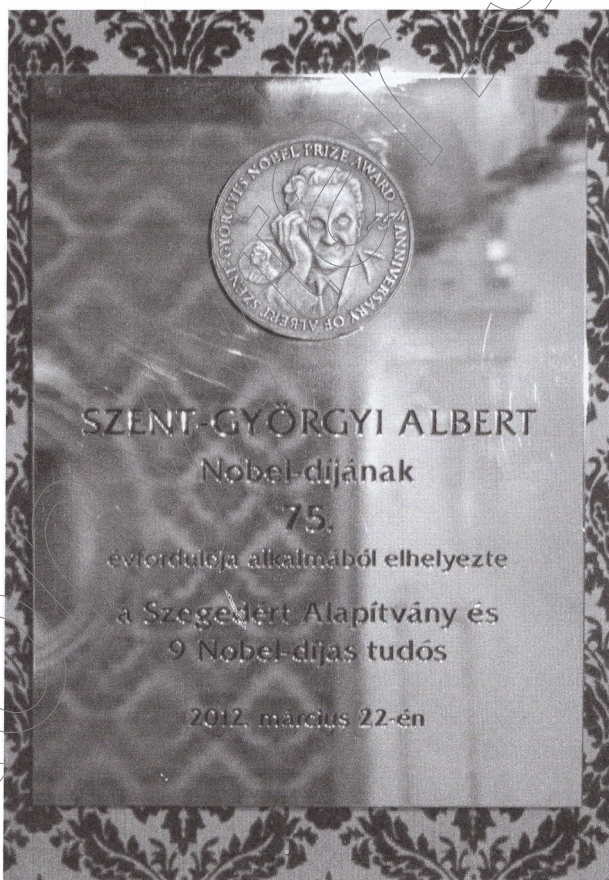
*Violám, édesem, hajladozz ékesen,
hajladozz, violám, té vagy az, királylány.*

A dal után még néhányat fordultunk, majd egyikünk elkialtotta: „*Itt van Margit, a királylány!*” „*Nem vagyok én királylány, csak az Isten szolgálója*” – valami ilyesmit mondott a budapesti nagy színész, és megsimogatta a hozzá legközelebb álló gyerek fejét. Ezzel már vége volt a szerepünknek, s kiszaladtunk a színpadról. Otthon mindenféle folytatást kitaláltam, mert a késő esti órák miatt a darabot soha nem nézhettük végig.

A hetvenes években az egyik vígszínházi előadás premierje után (talán Szakonyi *Adásbibája* lehetett), a gratuláció után elárultam Bulla Elmának: én voltam az a kislány, akinek a fejét a szegedi előadás után megérintette. Felvillanó szemmel, szótlanul megölelt.

A színház varázsa végigkísért egész életemben. Ma is, amikor színházban ülök, várom a csodát.

Lőkösne Lázár Ilona

Szent-Györgyi páboly a szegedi színházban

Bulla Elma a 30-as években

Liebmann Béla: Színésznők Szent-györgyi laboratóriumában (Gombaszögi Ella, Fejes Teri és Bulla Elma)

JEGYZET AZ EMLÉKEZÉSHEZ

Nyolc éven át volt osztálytársam a Baross Gábor gimnáziumban, négy éven át évfolyamtársam a szegedi egyetemen, együtt avattak bennünket bölcsészdoktorrá 1947-ben Ica férjével, Lőkös Zoltánnal (1925—1999), a Délmagyarország munkatársával, majd főszerkesztőjével, a Magyar Hírlap főszerkesztő-helyettesével, a Hétfői Hírek, majd a Vasárnapi Hírek főszerkesztőjével.

Mikor Ica elmesélte a fönti történetet, kértem, vesse papírra. Újházy György *Szent Margit-legenda* című *szeneképsorozatában* Bulla Elma mellett szerepelt még két másik kitűnő színésznő, Gombaszögi Ella és Fejes Teri is. S a napokban, telefonon, Ica mellékesen megemlítette, hogy Liebmann Bélától hajdanában kapott egy fényképet, amelyen ez a három színésznő Szent-Györgyi Albert társaságában az ő laboratóriumában nagy érdeklődéssel néz egy kemcsövet... A Szent-Györgyi-évben, amely most engem foglalkoztatott, fölkelte érdeklődésemet.

Ezt a képet közli ugyanis a Nobel-díjas tudós amerikai életrajzírója,

Ralph W. Moss is. 1988-ban angolul megjelent könyvét 2003-ban magyarul is kiadták. De amikor Icától megkaptam Liebmann fényképét, kiderült, hogy a könyvben levágták a kép bal oldalán álló férfiú, Laki Kálmán mellképét. Megvan a teljes kép Zallár Andor és Szabó Tibor könyvében (1989), de ott meg hibás keltezéssel, 1937-re datálva. Ezt vette át Moss is. Sándor János könyvéből (*A szegedi színjátszás krónikája*, 2003) viszont kiderül, hogy Újházy színművét 1942-ben nagykedden, március 31-én mutatta be a szegedi színház.

Ekkor látta vendégül a világfői Szent-Györgyi a szép pesti színésznőket, s ekkor kapta lencsevégre őket Szent-Györgyinek mindig szorgos fotográfusa, Liebmann Béla, akinek a tudósról készült képeiből albumot lehetne, kellene összeállítani...

Ezért is érdemes most közzétenni a csonkítatlan és pontosan datálható képet. Köszönet érte Lőkös Zoltánnénak!

Péter László

A C-vitamin emlékszobája (Tervezet)

Az idei Szent-Györgyi-év alkalmát kínál 75 év óta elmulasztott földadatunk pótlására: a C-vitamin emlékhelyének tudatosítására és népszerűsítésére. A Déri Miksa Ipari Szakközépiskola (Szeged, Kálvária tér 7.) alagsori nagy tanműhelyének a hajdani földszinti Szent-Györgyi-lakás felé eső kisebb terme leválasztható a többiről, s nem hiszem, hogy hiánya nem lenne pótolható.

Ez a C-vitamin szülőhelye. Itt volt Szent-Györgyi Albert (1893—1986) egyetemi Orvosi Vegytani Intézetének laboratóriuma 1931-ben, amikor Joseph Louis Svirbely (1905—?) azonosította Szent-Györgyinek szarvasmarhavesekéregéből kivont, kristályosított hexuronsavát a C-vitaminnal, és 1932-ben, amikor Szent-Györgyi munkatársaival paprikából izolálta a C-vitamint.

Ennek emlékhelyét kell megteremteni. Kinyitni az egykor ismeretlen okból bezárt udvar felőli ajtót, és ezzel jól megközelíthető kiállító helyiséget létrehozni. Ebben részben rekonstruálni kellene a hajdani laboratórium legszükségesebb eszközeit; részben tömör föliratokkal és képsorozattal bemutatni az egykori kísérletek folyamatát. A kiállítás többi része egyrészt a szegedi paprikának (termelésének, földolgozásának) állíthatna emléket szintén föliratokkal, termelőeszközökkel, képekkel, részben iskolatörténeti dokumentumokkal illusztrálhatná a genius locit: azt, hogy a hely elválaszthatatlan a világjelentőségű sikertől.

Ez a kis kiállítás — összehangolva az orvoskari dékáni hivatalban (Tisza Lajos körút 107.) berendezett Szent-Györgyi-emlékszobával — méltóan szolgálja 1) a C-vitamint; 2) fölfedezője, a Nobeli-díjas Szent-Györgyi Albert; 3) Szeged város; 4) a szegedi egyetem; 5) a szegedi paprika; 6) nem utolsósorban a hely, a Déri Miksa Ipari Szakközépiskola szerepének és jelentőségének tudatosítását a közvéleményben és népszerűsítését helyben, országosan, nemzetközi méretben.

Nyilván a szegedi idegenforgalom föllendítését is, hiszen mind a helybeliek, mind az ide látogatók különleges zárandokhelynek tekintenek.

Szeged-Szóreg, 2012. június 1-jén.

Péter László
professor emeritus